

Чікарькова М. Ю.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЖАНР МОЛИТВИ У РИТОРИЧНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОРИГЕНА (ТРАКТАТ «ПРО МОЛИТВУ»)

Стаття присвячена аналізу жанру молитви як вербального Богоосягнення у Оригена. Основою для розгляду слугує трактат «Про молитву», який є одним з перших у християнській традиції систематичним викладом молитовної практики. Автор простежує, як Ориген осмислює молитву не лише як вияв релігійного почуття, але як структурований акт мислення, волі та мовлення, що має внутрішню логіку, визначену ціллю, мовним ладом і змістовим порядком.

У статті проаналізовано ключові складники Оригенової молитви: адресування до Бога, прославлення, подяка, покаяння, прохання – в їхньому змістовому і послідовному розгортанні. Характерно, що його цікавить не лише зміст, а й типологія молитви, зовнішні ознаки молитвотворення та система практичних рекомендацій. Концепт молитви в Оригена формувався найперше на ґрунті Біблії та християнського світовідчуття, котрі базуються на розумінні релігії як емоційного поновлення зв'язку з Богом, в першу чергу вербального.

Особливу увагу приділено інтерпретації Оригеном молитви «Отче наш» як взірцевої структури, що задає модель (рамку) будь-якому щирому звертанню до Бога. Зазначається, що молитва, за Оригеном, не може бути механічною або формальною – вона вимагає відповідного духовного стану, зосередженості, внутрішньої чесності й розуміння того, про що і до кого звертається людина.

Розглянуто також лексичні, граматичні й логічні аспекти молитовного мовлення, на які Ориген звертає увагу як знавець елліністичної філософії та риторики. Аналіз трактату свідчить про прагнення автора поєднати християнське віровчення з філософським розумінням мови як носія змісту й істини. Висвітлено богословські та етичні акценти у праці Оригена, зокрема ідею, що справжня молитва є не лише проханням, а внутрішньою працею душі, яка веде до пізнання Бога.

У підсумку молитва у Оригена постає як складна духовно-інтелектуальна практика, в якій поєднуються релігійне натхнення, етична відповідальність і філологічна чіткість.

Ключові слова: Ориген, Богоспівкування як комунікація, молитва, жанр, риторика.

Постановка проблеми. Нашу епоху небезпідставно іменують «постсекулярною»: адже матеріалізм епохи Модерну виявив неспроможність відповісти на складні екзистенціальні проблеми людини, а тенденційна «боротьба з релігією», що насаджувалася тоталітаристською свідомістю, остаточно дискредитувала просвітницько-марксистський підхід до проблеми Нуміозного. І тут на перший план виступають питання змісту, характеру й спрямованості молитовного спілкування з Божеством, яке віруючою людиною відчувається як беззаперечна реальність. Скептично налаштовані дослідники продовжують трактувати цю ситуацію як самонавіювання [2, с. 213], але й у широкому загалі віруючих молитвослов'я нерідко розуміється поверхово, має суто «утилітарний», радше «магічний», аніж благочестивий, характер: «Скидається на те, що молитву найчастіше сприймають як засіб для здобування певних благ

та випрошення допомоги у житті» [9]. Останнє дещо нагадує молитовні практики неписьмених прихильників ламаїзму, яким достатньо крутити молитовний барабан зі вкладним до нього текстом молитви. Ситуацію не в останню чергу обумовлено загальною девальвацією авторитету слова в сучасному суспільстві, недовірою до всього «не-тілесного», спіритуального, масштабом відвертої й цинічної дезінформації, облудливої реклами, «чорної риторики», покликаної торувати шлях брехні й облуді. Між тим біблійно-християнська концепція буття розглядає матеріальний всесвіт як Творіння Божим Словом; останнє є носієм Правди й чистого Світла, що персоніфікується в окремій Особі Трійці – Ісусі Христі (Бог-Слово); традиційний пієтет до Слова є одним з постулатів європейського культурного самоусвідомлення. Це принципово різниться від язичницької сліпої віри в «магію слова», від архаїчних

замовлянь і заклинань, так само, як і від новітніх практик політичного, економічного й духовного облукання, що стали звичними. Тому вивчення молитви як творчого акту (пор. церковний вираз «творити молитву») не втрачає своєї актуальності, зокрема для літературознавця: адже звернення до Бога, молитвослів'я, варто виокремлювати як окремий літературний жанр, що може апелювати до низки інших жанрів. Так, молитва, за І. Даниленко, – це «псаломний/молитовний переспів або стилізація та різноманітні жанрово-віршові різновиди індивідуально-авторської молитви (похвали, подяки, елегії, ліричні медитації, духовні епіграми на честь Тройці, Христа, Богородиці, апостолів, святих та ангелів і своєрідні добірки таких епіграм («вінці»), панегіричні книги тощо» [3, с. 69].

Особливо цікаво прослідкувати витоки жанру молитви у перші століття після формування християнства. Тому особливу увагу привертає постать Оригена, визначного ранньохристиянського мислителя, фундатора біблійної філософії, автора терміну «Боголюдина», що окреслює співіснування в Ісусі Христі Божественної та людської натур. Його трактат «Про молитву» являє собою деталізовану й розгорнуту картину адаптації юдео-християнських уявлень про Богоспівкування елліністичною свідомістю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незаперечно, що в останні роки наше літературознавство зробило чимало серйозних кроків у напрямку поновлення уваги до цілковито ігнорованого в радянські часи жанру молитви: від піонерської статті «Псалом» в «Лексиконі порівняльного та загального літературознавства» [1, с. 452–455] до недавньої монографії І. Даниленко «Молитва як літературний жанр: генеза та еволюція» [3]. Утім, відзначимо, що у статті згадуються і месопотамські, і єгипетські та ханаанейські джерела жанру, а монографія зосереджена переважно на сфері християнсько-церковної гімнографії («псалмодії»). Молитва – унікальний жанр, пов'язаний з самою екзистенцією людини. І не випадково А. Кравченко бачить у молитві «ключові цінності, прагнення та трансцендентні сподівання персонажа, що дозволяє проаналізувати його ідентичність» [5, с. 54]. Але молитвослов'я є не лише складовою мовної характеристики персонажа епічного чи драматичного твору, а й *самостійним ліричним жанром*, виразом авторського Я: «Як олень прагне до водних потоків, так душа моя прагне до Тебе, Боже!» (Пс. 41 <42> : 2). На жаль, ми звикли до поділу лірики тільки на громадянську, філософсько-медитативну та інтимну (зави-

чай любовну), ігноруючи ту обставину, що звернення до «ліричного Ти» (Ю. Лотман) включає не лише матеріальні об'єкти (батьківщина, природа, кохана особа тощо), а й досягнути лише трансцендентно Вищу Істоту (пор. *Thou* – Ти – в англійській поезії). У статті С. Журби зроблено цілком слушне спостереження: «Сучасне літературознавство активно осмислює вплив християнської етики на творчість письменників. Європейські та вітчизняні митці, використовуючи сакральні тексти, прагнули засобами своєї мови перекодувати містичний зміст Святого Письма, насичуючи його морально-етичним змістом і наближуючи до часу своєї епохи»; але тут-таки механічно об'єднано в одну низку, як буцімто різні за своєю природою речі, різновиди християнської гімнографії, хоча в цілому йдеться, по суті, про синонімічний ряд, за винятком чомусь вписаному до рубрики молитвослов'я *заповіту*: «Поетичними текстами, через які репрезентовано містично-сакральне слово є гімн, молитва, пісня, реквієм, псалом, сповідь, заповіт»¹ [4, с. 37]. Канони молитовного жанру почали складатися вже у перші століття нашої ери і актуальним й науково цікавим є звернення до міркувань про молитву ранньохристиянського апологета Оригена², який, попри не-суголосність низки його тверджень з церковним вченням та слабку увагу до його спадщини протягом Нового часу, усе ж й понині постає як незаперечний теологічний та філологічний авторитет, і сучасна вітчизняна й зарубіжна наукова думка не втрачає його з поля зору. Так, в одній з останніх західних робіт, присвячених Оригену [10], апологета поставлено одразу ж після апостолів Івана Богослова й Павла й підкреслено, що він сполучав християнський містицизм з елліністичною освіченістю; акцентовано його визначний вплив на формування християнської метафізики, структури, мислення й доктрини християнства, відкритість його до сучасних проблем [11]. Сюди

¹ Більшість перелічених тут дефініцій так чи інакше присутні вже в біблійному тексті в якості синонімів, напр., у Псалтирі: «Нехай моя молитва стане перед тобою, мов кадило» (Пс. 140:2); «Співайте Господеві нову пісню...» (Пс. 149:1); псалом 50(51) є прикладом сповіді, в якій автор визнає свою провину перед Богом тощо. Але все це обіймається біблійним поняттям псалму, або, якщо ужити грецького терміну, гімнографії. С. Журба, вочевидь, почерпає перелічені нею формули виключно з новітньої вільної поетичної практики («Заповіт» Т. Шевченка, «Реквієм» А. Ахматової і т. д.), не заглиблюючись у жанрову природу молитви як такої.

² У нас досі не внормовано єдине написання цього імені: пишуть і Ориген, і Оріген (грецьк. Ὠριγηνς; в англійській транскрипції – Origen, а не Orygen; отже, мало би бути Оріген, але ми дотримуємося того написання, яке є у виданому українському перекладі).

органічно долучається і стаття сучасного українського вченого Я. Марченка [6].

Водночас навколо Оригена, засудженого Церквою як єретика, в певних колах створилася аура носія «справжнього», «забороненого» знання, і аналіз його концепту молитви в контексті євангельського вчення може пролити додаткове світло на проблему догматичної змістовності Оригенового розуміння молитовного спілкування людини з Богом.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз концепту молитви у трактаті Оригена «Про молитву» як полі аспектного феномену, що містить елементи релігійного ритуалу, комунікативного акту, текстуальної структури та символічного висловлювання. Ми аналізуємо молитву не просто як форму духовного звернення, але і як унікальну модель релігійної комунікації, яка структурується згідно з філологічними, логічними й аксіологічними принципами.

Виклад основного матеріалу. Трактат Оригена «Про молитву» є роздумами про природу, характер і спрямованість християнської молитви. Це доволі великий текст, який в сучасному друці викладено на понад 100 сторінках [7]. І вже сам цей обсяг ніби свідчить про розбіжність з відомим постулатом Христа «А коли молитесь, не говоріть зайвого, як ті погани; гадають бо, що за своєю веломовністю будуть вислухані. Не будьте, отже, подібні до них, бо Отець ваш небесний знає, чого вам треба, перш ніж ви просите в нього» (Мт. 6: 7–8). Справа в тому, що Ориген перебував на стику юдейсько-біблійної традиції лаконічної молитви³ і традиції звичного античного розумування, яке виливалося в розлоге язичницьке молитвослов'я й органічно переростало в незчисленні рефлексії навколо нього. Можна стверджувати, що Ориген, при всій своїй щирій християнській релігійності, значною мірою залишився під сильним впливом античного філософсько-риторичного досвіду.

Звичайно, основну установку Біблії щодо творення молитви Ориген зберігає неухильно: молільник повинен «викорінити з душі розбурхані почуття і ні на кого не гніватися. Коли хтось молиться, йому слід забути про все, що є за молитвою. Бо в цей час наш дух не повинні очорнювати інші думки. У кого викликає сумнів, що такий

стан душі, яка молиться, є чи не найщасливіший, як навчає ап. Павло у Першому посланні до Тимотея, кажучи: «Я хочу, отже, щоб мужі молилися на всякому місці, зводивши до неба чисті руки, без гніву й суперечки» (1 Тим. 2, 8). Не забуті й жінки, що мають себе прикрашати в молитві «не заплітанням волосся, не золотом, не перлами чи коштовним одягом, а так одягаючись, як личить жінці, яка визнає благочестя» [7, с. 24–25]. Усе це цілком вкладається у рамки ідеалу, окресленого на сторінках Старого й Нового Завітів.

Однак на цій позиції Ориген не зупиняється, оскільки в його часи християнство, будучи єдиною географічно-адміністративною спільнотою, усе ж таки ще не мало твердого власного культу. Пригадаємо, що до часів Юстиніана християни святкували юдейські свята по синагогах разом з ортодоксальними юдеями: адже Сам Христос проповідував по синагогах. Та синагога в очах Оригена значно менш досконала, ніж церква: «Якщо є якась відмінність між церквою і синагогою, то церква напевно не має «плями чи зморшки» або чогось подібного, «вона свята й непорочна...» [7, с. 50]. Ідеалізація церкви тут є розвитком старозавітної ідеї обраного народу, Мойсеевого визначення «народ святих» (такими Господь хотів би бачити юдеїв), а також вчення ап. Павла про християн як Новий Ізраїль, де вже немає ані юдея, ані елліна (Колос. 3:11). Тому синагогальне моління Ориген відкидає, імпліцитно посиляючись на викриття Христом лицемірства фарисеїв, що люблять «молитися на перехрестях», аби їх бачило якомога більше людей (див.: Мт. 6:5–13): «в синагогах той любить молитися, хто не далекий від перехрестя» [7, с. 50]. Проте тут Ориген стає жертвою диктату формальної логіки, оскільки він, суперечачи ап. Павлові й при посиланні на Старий Завіт, стверджує, що до церкви не можуть увійти діти блудниць, кастрати, ні навіть єгиптянин, ні едомій – хіба що діти останніх у 3-му поколінні, ні моавитянин, ні аммоній (хіба що у 10-му поколінні) [7, с. 50]. Ця позиція Оригена фактично близька до позиції гностиків, що не приймали в свою спільноту – як нібито від початку відречених – фізично недосконалих осіб, і це в християнстві було неприйнятним. Водночас позиція Оригена передувала і більш пізній єресі донатистів, котрі вважатимуть, що членами церкви не можуть бути грішники, тільки святі допускаються в її лоно. Не диво, що Оригена ваблять обрії польоту власної думки, що притаманне елліністичним філософам, хоча ап. Павло й застерігав неодноразово від захоплення філософією; на його погляд,

³ У юдеїв молитва (тфіла) лапідарно поділяється на три лаконічні щоденні молитви: ранкову (Шахаріт), денну (Мінха) і вечірню (Маарів); у суботу та свята додається спеціальна додаткова молитва (Мусаф): семантика слова тфіла пов'язана з поняттям суду (לפני – молитва, שול – суд), тобто тут панує настрій страху перед Богом, не-комфортне для грішної людини психологічне становище.

вся язичницька мудрість – ніщо перед мудрістю божественною, ото ж язичницька філософія тільки спокушає віруючого християнина.

При цьому цікаво, що Ориген фактично розпочинає свій трактат з посилання на ап. Павла, котрий визнає, що не знає, як треба молитися (2 Кор. 12, 6), і з цього приводу розгортаються поширені міркування самого Оригена: «Ото ж, якщо б ми могли показати, за що треба молитися, то цього було б ще не досить; ми повинні були б збагнути і те, як треба молитися. Бо ж яка користь для нас від знання, як слід молитися, якщо ми не знаємо, за що молитися? Таким чином, одне з цього – те, що тепер мусимо молитися, є змістом молитви, а друге – те, як треба молитися, стосується стану того, хто молиться» [7, с. 6–7]. А далі автор починає розлого філософствувати філософствуючи, пропонуючи читачеві долучитися до його міркувань щодо нюансів семантики різних понять. Так, полемізуючи з тими, хто не визнає необхідності молитви, Ориген вдається до розгорнутого витлумачення відтінків значень слова *euhes* (обітниця) та *proseuche* (обрікатися обітом), мобілізуючи численні приклади з біблійних сюжетів. Тут детально змодельовано різні умопоглядні ситуації, наприклад: «Тож коли хтось молився б, щоб зійшло сонце, то його вважали би божевільним, бо через молитву *dia tes euhes* він просив би про настання того, що настає й без його молитви *choris tes euhes*; так само нерозсудлива і та людина, яка думає, що після її молитви *euhes* стається те, що обов'язково сталося б, коли б вона не молилася *me euhamenou*». Усі ці роздуми займають 3,5 сторінок [7, с. 14–18]. Утім, жоден з біблійних персонажів, про яких Ориген тут згадує (Яків, Мойсей, Анна, Елі священник та ін.), ніколи не впадав у тенета подібних самоспостережень і розмірковувань про те, як само вони звертаються до Господа. Але подібні міркування складають чи не основну масу трактату Оригена, що вельми цікаво з погляду історії модифікацій античної риторики, але мало чим придатне, скажімо, для теологічної науки, яка в часи Оригена тільки-но складалася: гомілетики, вчення про християнську проповідь. Гомілетика ставить за мету наближення Христового вчення до простих людей; метод же, до якого вдається Ориген у своєму потрактуванні молитви, зовсім не виглядає простим і зрозумілим.

Характерно, що автора трактату «Про молитву» цікавить не лише зміст, а й зовнішні, ритуальні ознаки молитвотворення. Перша частина його трактату є детальним описом різних ракурсів проблеми молитви, який водночас являє собою сис-

тему практичних рекомендацій. У розділах 1–17 Ориген розмірковує про необхідність, користь, значення й значущість молитви, вимагає від молільника щирості й смирення, але при цьому також детально описує, як само молитва має вершитися, характеризує не лише її зміст, але й час, місце, ступінь відкритості молільника Богові тощо, перелічує ті вигоди, які приносить молитва: прощення гріхів, укріплення віри, отримання благодаті й допомоги в моменти спокуси. Відштовхуючись від юдаїстського уявлення про обов'язкову диференціацію моління на благословення (הַקְרָבָה – *бараха*) і прохання (בְּרָכָה – *беакашаа*), Ориген ще й примножує типологію молитвослов'я, виділяючи молитву прохальну, молитву смиренного преклоніння перед Богом, молитву за ближніх, молитву про прощення гріхів, молитва про допомогу в спокусах тощо.

Попри усі вищезазначені особливості міркувань Оригена та його стилістики, усе ж таки в цьому творі бере гору не *ratio*, а *благочестя*. Цікаво, як інтерпретує Ориген Молитву Господню («Отче наш...»), яку, власне, тільки й заповідав виголошувати Христос, відкидаючи навіть вже згадувану й доволі аскетичну систему повсякденних юдейських *тфілін*. Ото ж Ориген приділяє цьому тексту особливу увагу: коментування «Отче наш...» займає чи не третину трактату, й слід визнати, що в основному автор тримається чіткої християнської позиції, акцентуючи увагу на важливості Молитви Господньої як на самій суті молитовного життя християнина. Зокрема, як і всі апологети й Отці Церкви, Ориген трактує *ἐπιούσιον* (хліб *насущний*) і як їжу, щоденну поживу, і як надприродне, євхаристичне єство, виявляючи при цьому й непересічну філологічну обдарованість і цнотливість релігійного почуття: «Насамперед треба знати, що слово «щоденний» *epiousion* у жодного грецького письменника не зустрічається, ані не входить до вжитку розмовної мови. Його, здається, утворили євангелісти. Саме Матей і Лука запровадили це слово, зійшовшись щодо нього [в поглядах], тому воно в них жодною мірою не різниться. Перекладачі єврейських текстів подібно робили і щодо інших слів. Який же грек вживає вислови (Іс. 1, 2; Пс. 5, 2; 17(16), 1: 39 (38), 13 і далі): *enotizou* або *akoutistheti* замість *eis ta ota dexai* і *akousai poiei se?* Вислів цілком подібний на *epiusio*, що вимовляв Бог і передав Мойсей, у якого написано: «Будете для мене *laos periousios* особливою власністю з-поміж усіх народів» (Вих. 19, 5). Як мені видається, обидва слова утворені від

ousia, тобто перше означає хліб, який поєднується з іншою сутністю, а друге заявляє про народ, який стає власністю [Бога] і сопричасний Йому» (далі автор міркує про те, що сутність безтілесних [речей] існувала раніше, ніж сутність тілесних і т. д.) [7, с. 72–73]. Таким чином, думка Оригена знову повертається до ідеї «обраного народу», але на цей раз дана формула незаперечно пов'язана з християнською церквою, в якій Молитва Господня стала наріжним каменем віри й духовною самоідентифікацією.

Висновки. Отож концепт молитви в Оригена формувався найперше на ґрунті Біблії та християнського світовідчуття, котрі базуються на розумінні релігії як емоційного поновлення зв'язку з Богом, в першу чергу вербального. В акті бесіди з Богом молільник повертається до Лона Отця Небесного і набуває нової сили для повсякденних випробувань. Водночас автор трактату «Про молитву» значною мірою залишається в полоні грецької риторичної традиції, всіляко прагнучи раціоналізувати й поставити на базу філологічного аналізу саме молитовне почуття, непомітно для себе впадаючи у те багатослов'я, яке заперечується максимою Ісуса Христа.

Тим не менш, закономірно й означити – як напрям майбутніх досліджень – і постановку питання про значущість постулатів Оригена не лише в сферах вивчення християнської аксіології й поетики гімнографії: адже й такі звичні константні параметри риторичного тексту, як структура, пошук інформації, культура цитування тощо були значною мірою канонізовані в християнській культурі як *condicio sine qua non* саме у т. зв. гексамплах Оригена – його коментарях до тексту Біблії (4-ма мовами: гебрійською, грецькою, латиною й арамейською) у вигляді розгалуженої системи позначок на полях та підрядкових приміток. Ориген і в активній усній проповіді, і в письмовому тлумаченні Біблії, закладав, по суті, підвалини вчення про Богоспілкування, тобто нового, порівняно з античною школою, типу риторичної комунікації, торуючи шлях майбутній схоластиці. Усе це являло собою спробу усвідомити багатство біблійного досвіду молитви – як через «практичну» форму ліричного молитовного монологу, так і через апарат рефлексій над цим монологом, систему логічних умовиводів, *ratio*, але залишається маловивченими проблемами й може становити подальшу перспективу досліджень.

Список літератури:

1. Абрамович С. Псалом *Лексикон порівняльного та загального літературознавства*. Чернівці : Золоті литаври, 2001. С. 452–455.
2. Богачевська І. В. Християнська наративна традиція: методологія філософсько-релігієзнавчого дослідження. Київ: Світ знань. 2005. 235 с.
3. Даниленко І. І. Молитва як літературний жанр: генеза та еволюція: Монографія. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. 304 с.
4. Журба С. С. П. Тичина та Р. М. Рільке: поетична молитва митців *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність*. 2015. Вип. 6. С. 36–44.
5. Кравченко А. Конструкт молитви в моделюванні ідентичності персонажа (модифікації в прозі О. Забужко, Ю. Іздрика, С. Жадана). *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. 2022. № 19. С. 54–61. URL: <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2022.19.7>
6. Марченко Я. Система поглядів Оригена (за працею Про Начала) *Українське релігієзнавство*. 2009. № 49. С. 115–125.
7. Ориген. Про молитву / Пер. з давньогр. Д. Коваль. Львів : Свічадо, 2012. 112 с.
8. Святе Письмо Старого і Нового Завіту / [переклад з давньоєврейської, арамейської та грецької мов І. Хоменка]. Рим: [Видавництво отців Василіян], 1963. 1394 с. [Старий Завіт – 1070 с. Новий Завіт – 324 с.].
9. CREDO: Молитва – це щось більше, аніж нам здається. URL: <https://credo.pro/2022/12/335129> <https://credo.pro/2022/12/335129/>
10. McGuckin J. A. Origen of Alexandria: Master Theologian of the Early Church. Lanham: Fortress Academic, 2024. 184 p.
11. Ramelli I. L. E. Origen, the Philosophical Theologian: Trinity, Christology, and Philosophy-Theology Relation selected Studies / *Kleine Schriften*. Berlin; Boston: De Gruyter, 2024. 735 p.

Chikarkova M. Yu. THE GENRE OF PRAYER IN ORIGEN'S RHETORICAL INTERPRETATION (TREATISE "ON PRAYER")

The article explores the genre of prayer as a form of verbal God-seeking (verbal theosis) in the theological and rhetorical system of Origen. The analysis focuses on his treatise On Prayer, which is one of the earliest systematic expositions of Christian prayer practice. The author traces how Origen conceptualizes prayer not

merely as an expression of religious feeling, but as a structured act of thought, will, and speech – governed by internal logic, purposeful orientation, and linguistic coherence.

The study examines the core components of Origen's prayer model: address to God, praise, thanksgiving, repentance, and petition, analysing their semantic and sequential organization. Notably, Origen is concerned not only with the content of prayer but also with its typology, external markers of prayer formation, and a system of practical guidelines. His understanding of prayer is rooted primarily in Scripture and early Christian experience, both of which frame religion as the emotional and intellectual restoration of communion with God – first and foremost, through words.

Special attention is given to Origen's interpretation of the Lord's Prayer (Pater Noster) as a paradigmatic structure that sets the framework for any sincere address to God. According to Origen, prayer must not be mechanical or formal; it demands the appropriate spiritual disposition, attentiveness, inner honesty, and awareness of both what is being said and to Whom it is addressed.

The article also considers lexical, grammatical, and logical aspects of prayerful language, which Origen evaluates through the lens of his education in Hellenistic philosophy and rhetoric. The analysis of the treatise reveals his effort to integrate Christian doctrine with a philosophical understanding of language as a bearer of meaning and truth. The theological and ethical emphases in Origen's reflections are also highlighted – especially his notion that genuine prayer is not merely a request, but an inner labor of the soul that leads to knowledge of God.

In conclusion, Origen presents prayer as a complex spiritual and intellectual practice, one that unites religious inspiration, ethical responsibility, and philological precision.

Key words: *Origen, divine communication, prayer, genre, rhetoric.*